

ЕРИК СИМОН ДИОРАМА

Превод от немски: Дорина Йосифова, 1986

chitanka.info

1

Посещението си в музея на звездните пътувания дължа на Алберт. Той е мой колега, заедно следвахме и стажувахме. След това летяхме заедно по линията до вътрешните планети. Но когато въведоха хиперпространствения двигател и междузвездните полети зачестиха, съвсем се изгубихме от очи. Отведнъж куцо и сакато поиска да лети към звездите, а освен нас, неколцината междупланетни „шофьори“, нямаше други с космически опит. Затова ни преквалифицираха и изпратиха на далечни полети; първо Алберт, после мен.

Междувременно и двамата имаме вече по няколко междузвездни полета зад гърба си, но нито веднъж не се срещнахме. Когато единият се завръщаше на Земята, другият беше на път. Едва след завръщането ми от Прокион го видях отново, моят едногодишен отпуск започваше, а неговият тъкмо свършваше. Не е вярно, че по време на дългите полети човек става мълчалив, напротив — става приказлив. Някои водят обстоятелствени разговори със себе си, когато летят сами. Аз нямам този навик, но когато си намеря събеседник...

И така, приказвахме си за това, за което си говорят хората:

— Помниш ли как еди-кой си...

— Ама той междувременно...

Разправяш за това, онова, за неща, от които другият в повечето случаи не се интересува, слушаш, пък после не знаеш за какво е било, усещаш как бърбенето със стария приятел се превръща в празни приказки и се радваш, щом се намери тема, по която може да се поспори. Да играеш шах или да излагаш аргументи — това може да правиш и с непознати.

И така обсъждахме необяснимата промяна в съзнанието на хората. Та нали бяхме свидетели как полетите ни в Слънчевата система се смятаха за необходимо зло, а междузвездните космически полети без екипаж — за чисто прахосничество на работна сила. И без това никому не би хрумнало да изпраща хора до звездите, самото завръщане на някой излетял през миналия век астронавт

предизвикваше винаги всеобщо възмущение от лудостта на нашите предшественици.

А сега, изведнъж, такова възхищение от астронавтиката. Естествено, то бе свързано с пристигането на спящия човек. Ние възприехме хиперпространствения двигател и дори го усъвършенствувахме в някои отношения, освен това засега не летим много надалеч, най-много на разстояние няколко десетки светлинни години, тоест смятах, че причината е в това, че полетите вече не са толкова сложни както преди. И сега си по няколко години на път, но като участник в подобна експедиция не жертваш целия си живот, за да се превърнеш след завръщането си на Земята в жив анахронизъм.

— Именно — каза Алберт — сега, като се върнеш, те обявяват за герой. — Отвърнах му, че не съм забелязал такова нещо. Аз, както и други астронавти, съм награждаван няколко пъти, горе-долу след всяка по-голяма експедиция, тоест по веднъж на няколко години. Всеки машинен оператор, чиито работи си изпълняват плана, ме изпреварва по броя на ордените, защото при тях тези неща се отчитат всяка година. А и с популярността не е както преди, аз положително съм по-малко известен в сравнение с някой естраден певец или добър спортист. В началото ме разпознаваха от време на време по улиците, но сега това вече не се случва. В нашата професия, обясних му, просто няма нищо героично, или може би той, Алберт, се чувствава герой? Е, чак пък толкова!

И все пак, отвърна той, всичко било някак си свързано с героизма. Пък за спящия човек, е, имал съм право, само че в случая решаваща била не техническата страна, а самият спящ човек.

— На хората са им нужни герои — каза Алберт — не само в науката и производството, а такива от смелия, жертвоготовния тип, екзотични, така да се каже. Естествено, на никой не му е приятно да рискува собствената си кожа, пък и в днешно време това вече не е необходимо, та затова тези герои станаха рядкост. Но историята на спящия човек бе тъкмо това, което хората търсеха, никой не знае как точно е протекла срещата тогава и така е възникнала една „безупречна“ героична легенда.

— Е, да, нали е извънземен... Първия, с когото човек се среща, и то при такива драматични обстоятелства. Няма начин да не е герой — вметнах аз, на което Алберт ми предложи да отида в музея по

астронавтика и да видя диорамата на Арктур. За експедицията до втората планета на Арктур там разказвали една легенда, наистина много трогателна и героична. Тя доказвала, че не само извънземните астронавти могат да направят впечатление.

Аз не знаех, че за експедицията до Арктур са направили диорама, още по-малко пък — че има някаква „легенда“. Експедицията дори не е отбелязана в енциклопедията, а само в астрономическия годишник на академията намерих едно съобщение за нея, но кой ти чете сега годишници? Поисках да разбера какво са направили от тази история в музея, но Алберт отказа да ми обяснява каквото и да било повече, трябвало сам да видя и чуя. И така след два дена отидох там.

2

Първо отидох на улица „Лифшиц“, но там сега е музеят на филуменистите. Портиерът ми каза, че преди няколко години двата музея си сменили сградите, сега космонавтите обитавали по-голямата. Разбира се, отначало той помисли, че искам да разгледам кибритените етикети, но когато разбра заблудата си, се намуси. Изглежда, времената не бяха благосклонни към филуменистите, щом един-единствен посетител беше толкова важен. Дали все пак не бих искал първо да разгледам етикетите, след като съм бил от Културния съюз^[1], можело да не плащам входна такса. Аз обаче отказах и го попитах къде се намира сега музеят по астронавтика и той ми каза, че е на „Алте нойн“. Навремето работел там, но при преместването напуснал, защото, както каза, не искал да има нищо общо с бездушната техника, предпочитал културата. Аз благодарих и отидох на „Алте нойн“. Сградата наистина беше по-голяма и тук всеки трябваше да плати, за да влезе.

В първата голяма зала се намираще корабът на спящия човек, но аз го знаех отпреди, когато беше на улица „Лифшиц“, само че сега някои части от вътрешното обзавеждане бяха демонтирани и наредени покрай стените на залата (може би бяха само имитации) и достъпът до кораба бе забранен. По-нататък имаше няколко по-малки помещения, в които нямаше много нови неща, пък и бях дошъл с определена цел. И така не се спрях никъде за дълго, настигнах една група с екскурзовод, към която се присъединих, защото тъкмо влизаше в едно по-голямо помещение, където вече бях съзрял диорамата.

Нямаше как да не бъде забелязана. Групата се подреди в полукръг около диорамата, аз стоях доста по-встрани и затова пред мен нямаше много хора. Наистина мястото не бе особено удобно — диорамата се гледа отпред, в случая обаче това не бе толкова важно, тъй като тази не представляваше особено художествено постижение. Бе просто един документиран фрагмент, а това, което изобразяваше, можеше да се види добре и отстрани. Не беше лошо направена. Слънцето на онази далечна планета Арктур не бе съвсем сполучливо,

явно съвършената техника не е в състояние да предаде изгарящата, убийствена жегата, която обгръща всичко. Останалото обаче бе изобразено доста добре — искрящото синьо небе, толкова светло, че изглеждаше почти бяло, причудливите планини на хоризонта, на по-преден план — черната, прорязана от дълбоки пукнатини камениста повърхност, която надясно преминава във вулкан с два кратера, а най-отпред — космическият кораб и последният от търсачите. Само по себе си не правеше особено впечатление. А за мене не бе нещо ново.

Но когато екскурзоводът започна да обяснява, все пак се оказа ново, защото той описа изображенията пропее като случка и тогава нещата придобиха съвсем нов за мене смисъл. Екскурзоводът говореше за „героите от Арктур“. Другите посетители виждаха същото, което виждах и аз — документирания процес, който им направи силно впечатление. На мене — също, но, разбира се, по други причини.

Екскурзоводът не каза: „Вляво отпред виждате...“, а започна така: „Електрическите разряди в атмосферата направили невъзможно осъществяването на радиовръзка на големи разстояния. Когато след дванадесетата обиколка търсачът се върнал при кораба, разбрал, че другарите му «пешаци» също не успели да намерят изчезналата сонда. Нещо повече: тях вече ги нямало. Приел го без вълнение, както би приел и някоя щастлива новина. Той просто изпълнявал дълга си — да намери на всяка йена сондата, която кацнала тук преди години и не се завърнала. Тя била единствена по рода си и затова от изключително значение за човечеството; ако не успеели да я спасят, поне трябвало да намерят останките ѝ — от тях учените също можели да направят ценни изводи.“

Ще се опитам да ви разкажа историята отначало. Естествено не си спомням всичко дословно, обаче се надявам да предам поне приблизително стила на разказвача. Някои негови изрази съм запомнил добре, примерно той често наричаше „пешаците“, които представляват мнозинство във всички експедиции и които никой в космоса не назовава по друг начин, „търсачи“. Звучи доста странно, сякаш са господ знае колко важни. Те обаче съвсем не са.

[1] Културен съюз за демократично обновление в ГДР. Б.пр. ↑

3

Групата посрещнала със самообладание факта, че още в самото начало, при второто излизане, трима (това ще рече половината от експедицията) били погребани под лавата на изригналия вулкан и останали там, под дебелия пласт скални отломъци, защитени от устойчивите на горещина и налягане скафандри, но осъдени на сигурна смърт.

Останалите си направили необходимите изводи и повече не излизали да търсят в този район, а се разделяли още при кораба и поемали в различни посоки. Това било разумно — при следващия катаклизъм бил жертван само един търсач, обаче никой не разбрал какво всъщност се случило с него; той просто не се върнал от петата обиколка и било малко вероятно да се появи след такова голямо закъснение. Тъй като останали малцина, загубата била доста тежка за тях, но въпреки всичко търсенето трябвало да продължи.

Групата оредяла много, затова на помощ бил повикан бордовият механик. Известно време всичко вървяло добре, докато един ден внезапно заваляло. Когато бордовият механик не се завърнал, пилотът на кораба, който бил едновременно и командир на спасителния отряд, изпратил двама от групата да го търсят. При нужда пилотът можел да се отправи и без механика, но било рисковано — при по-голяма авария само механикът или чудо можели да спасят кораба, затова не искал да се лиши от него. Скоро двамата търсачи го открили. Нито бордовият механик, нито облеклото му били предвидени за работа извън кораба; дъждът от флуороводородна киселина разял тънкия скафандър, особено долния му край, който опирал до земята в локвите разяждаща течност, и механикът не можел да се движи. Двамата търсачи го пренесли бързо до кораба, но когато пристигнали, било вече късно и не можел да бъде спасен. Междувременно киселината пробила скафандъра и се просмукала навътре, с него било свършено. Положили го непосредствено пред кораба, тъй като вече не можели да му помогнат.

И тогава, завърнал се от дванадесетата обиколка, търсачът научил от пилота, че е останал единствен от групата. Пилотът бил видял как другият търсач, в непосредствена близост до кораба, внезапно се насочил към една дълбока пукнатина и се сгромолясал в нея. Вероятно оптическият му апарат се бил повредил, друго обяснение нямало. Пилотът не можел нито да се намеси, нито да се притече на помощ на падналия, защото трябвало да остане на кораба. Но изпратил завърналия се търсач да го прибере. Търсачът спуснал в дълбоката пропаст кабел с дистанционно управляемо захващащо устройство и извадил другаря си. Той обаче се бил разбил на дъното на пропастта и затова го оставил на ръба ѝ — безформена маса със сплескан скафандър.

От спасителната експедиция останали само пилотът и последният от търсачите, който след кратка почивка бил изпратен на тринадесета обиколка. Защото сондата трябвало да бъде намерена, всичко друго било без значение. Била проникнала много навътре в космоса, изследвала десетки звезди и планети, докато изчезнала на Арктур II, и то на път към Земята. Във всеки случай оттам се получило последното съобщение за местонахождението ѝ. Да не я намерят би означавало да загубят високоспециализиран, почти незаменим пратеник и най-вече — ценните резултати от проучванията.

И тя била намерена. Когато последният търсач се връщал към кораба, влачел след себе си тежките останки от сондата. Спасителната експедиция била изпълнила задачата си.

4

Диорамата изобразява точно този миг.

Отляво, на преден план, стърчи космическият кораб, отдясно към него се приближава търсачът. Вижда се какво огромно усилие му струва преодоляването на последната част от пътя — тежестта на сондата изисква мобилизация на всички сили. Зад него, встрани, зее пропастта, на чийто ръб лежи вторият търсач — в този си вид почти неузнаваем, а също и бордовият механик — близо до кораба, обвит с разяден от ръждата метал. Скрит от погледа на зрителя остава само пилотът, командир на кораба, той не бива, не може и никога не го е напуснал.

Това бе разказът на екскурзовода. Описаното накрая всеки може да види на диорамата: два управлявани от електронни мозъци роботи-търсачи, единият — развалина на ръба на пропастта, с разкъсани гъсенични вериги, изкривена ходова част и броня и напукано командно табло, другият влечи по черната земя неколкократно по-голямата автоматична междузвездна сонда. А отпред е застанал бордовият механик, малък паякообразен кибер-монтъор с множество манипулатори и толкова разядена от киселината метална броня, че се виждат вътрешностите му — развалени механични и електронни модули.

Всеки може да ги види. Въпреки всичко екскурзоводът нарече тази купчина развалини „героите от Арктур“ и никой от слушателите не възрази. При това в днешно време почти всеки се занимава с работи и знае, че това са просто машини, а не личности, без съзнанието за „Аз“-а. Ако екскурзоводът беше разказал на тези хора за подвизите на домашния си робот, щяха да му се изсмеят. Никой не се интересува от кухненски работи-герои. А това е същият стандартен компютър, монтиран в междупланетна сонда-робот с друга програма, обаче повечето хора не са съвсем наясно по тези въпроси.

Само едно не можах да разбера. Екскурзоводът владееше свободно текста, сигурно го е разказвал често. Поне на него би

трябвало да направи впечатление, че „героите“ му всъщност не са нищо друго освен безволеви оръдия, които просто изпълняват заповеди. Хората са конструирали тези работи, съставили програмите и вложили командите, а роботите са изпълнявали като безупречни машини. Дори екскурзоводът да не се беше сетил за това, поне някой друг трябваше да попита за хората, в сравнение с които роботите-герои изглеждат просто абсурдни, примерно за конструкторите. Или за нещо още по-близо до ума...

Попитах го какво всъщност е правил пилотът на космическия кораб, докато групата е изпълнявала задачата си. Отговори ми веднага, явно бе очаквал подобен въпрос. Едва тогава разбрах защо хитрият Алберт ме бе изпратил в музея, той, разбира се, бе чел протокола от експедицията и знаеше фактите не по-зле от мен.

— Пилотът-робот — каза екскурзоводът. — Вижте, на него му е било най-трудно. Навън загивали другарите му, той трябвало да ги изпраща на гибел, защото така бил програмиран, дори не можел да им помогне. Неговата трагедия...

Трябва да съм го изгледал доста тъпо, защото на това място прекъсна и поясни:

— Пилотът, както и всички командни компютри, е бил свързан с проводници и монтиран неподвижно в космическия кораб, тоест не можел да излиза. Но мисля, че това не намалява заслугите му. Да даваш правилни команди, знаейки, че ти самият...

Той лъжеше. Трябваше само да облека скафандъра си, да напълня резервоарите с хранителен концентрат, бульон и кислород, да изпробвам акумулаторите на енергия, да включа термостатите и да изляза през шлюзовата камера навън. Нямах да е чак толкова опасно, а само безсмислено.

Не посмях да го кажа на хората, разбира се.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.